

היינו שד' יתברך אמר להם: זו היא היראה! (באידיש עסיסית): "ראס איז דער יראה!" כי על היהודי לדעת עם מי יש לו עסק, עם אש אוכלה! ועליו להתיירא עד מאד. יראת שמים ויראת העונש! כי כאמור, כדי לעמוד בניסיונות זקוקים לפחד מעונשי שמים.

האדם בדרך כלל מתרחק מלעבוד על יראה, כי אינו רוצה להפחיד את עצמו, אבל מהסבא זצ"ל הייתה שופעת יראת שמים.

■ היראה הגדולה לא העיבה על שמחת החיים שלו?

להיפך, אדרבה, מי שעובד ושוכר את היצר, הוא שמח מאד-מאד, מי שלומד מוסר יש לו את הכוח וגם את הנשק ללחום, כמו שכתוב בנמר, והוא מאושר ושמח.

סיפר לי דודי רבי יוסף זצ"ל, כי הגר"י הורביץ זצוק"ל ראש ישיבת אופקים, הגיע פעם לסבא, ומצא שם את יבדלחט"א רשכבה"ג מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א (בצעירותו) יושב בצד החרד. כאשר ראה כי רבי חיים אינו עוזב את המקום, התעניין ושאלו: מה אתה עושה כאן? [כי רצונו היה לדבר עם הסבא בפרטיות]. השיב לו רבי חיים שהוא איננו מקשיב, ויושב מרחוק מבלי להפריע, והסביר: "האבא (מרן הסטייפלר זצוק"ל) אמר לי: 'אם רוצה אותה ללמוד יראת שמים לך להסתכל ברכי ברוך'. לכן אני יושב כאן".

בבית פנימה לא היה מוכיח כמעט את בני המשפחה, אבל מהנהגה שלו נבעה כל יראת השמים של צאצאיו אחריו, הכל מכוחו בלי להוכיח.

פעם אחת בלכודי ייסר אותי, כאשר קיפלתי את הטלית בקדיש האחרון, בא וגער בי: כאמצע הקדיש אתה מקפל את הטלית?! ככלל, ערך האמנים והקדישים אצלו אין לתאר. ליוותי אותו בחזרה מביהכ"נ 'לדרמן' ואמרתי לו: ראה, סבא, איזה כבוד עשה לך מרן הסטייפלר, שכאשר סיים שמו"ע רמז לש"ץ שלא יתחיל, אלא ימתין לסבא עד שיסיים. נענה ואמר לי: "כזה כבוד אני אוהב!" לא הבנתי את כוונתו, אך הוא מיד המשיך: "משום שעי" זה לא הפסדתי את האמנים של הקדיש האחרון!" לא מחשבותיו מחשבותי, מחשבות של אנשים פשוטים מול המחשבות של הצדיקים...

הגאון רבי עמנואל שליט"א מסיים עם חוויה אישית והלקח שהקנה לו הסבא:

כשנפתחה הישיבה בטנג'יר, הייתי מהראשונים שם. נסענו לשם בראשית החורף, בערך בסוף חשוון, והנה לקראת חג הפסח הנהלת הישיבה אמרה לבחורים שחוזרים הביתה לחג. לא היה לי כסף פרטי, ביתי היה הבית של סבא וסבתא, ישנתי אצלם (כדי לעזור להם מעט) ומכיתם יצאתי לישיבה. שלחתי מכתב לסבא, אשר הייתי סמוך על שולחנו, שישלח לי כסף לקנות כרטיס לשוב הביתה לפסח, והוא שלח בחזרה: אל תבוא לפסח! הישאר בישיבה!

מדוע לא רצה שאבוא? כי בין הנוער היו קלקולים שונים, וסבא היה סבור שלא כדאי לי לשהות כמה שבועות במקנס אם אין בכך צורך. שלחתי לו שוב: וכי אני רוצה לחזור? אבל הישיבה נסגרת ואין שום אפשרות להישאר לבד כאן בפסח. כיוון שכך, הוא שלח לי כרטיס. בימי חול המועד ישבתי ללמוד בחצר הבית של סבא, ובאחד הימים הוא נכנס ואני לא שמתי לב, וכך ראה שהנה אני שקוע טוב בלימוד התורה"ק, והלך וסיפר לסבתא "ראי, עמנואל שקוע בלימוד".

רבי עמנואל שליט"א נזכר ופורץ בבכי של התרגשות: אחרי החג ביקש ממני מחילה על כך שלא רצה שאבוא לחג למקנס: "אם הייתי יודע שאתה לומד ככה, הייתי מרשה לך לבוא".

אבל אני מודה לו על הפחד שהכניס לי מהקלקולים, ועל שאמר לי לבוא העירה כמה שפחות, כי באמת, אוי וי לי אם הייתי מתחבר עם החברים, להיכן הייתי מגיע, אבל ד' הטוב הציל אותי, ברוך הוא אלוקיני שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים! תמיד כאשר אני פוגש בחורים, אני מזהיר אותם להתחבר רק עם הצדיקים והטובים, גם בתוך הישיבה גופא, להיזהר להתחבר עם הטובים דווקא. ע"י חברים טובים, נוחלים גם עוה"ז וגם עוה"ב!

אים מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל (נואם), והגאון הגדול רח"ש קרליץ זצוק"ל

מן החטא. איך היה שגור הרבה על לשונו: 'רחמנא ליציל ולישזכן', היה זה מרוב פחד תמידי מאלוקים, פחד גדול - שמא ייכשל בחטא. אפרט לכם מה כוונתי, לתועלת, שנוכל לקחת משהו לעצמנו, ללמוד ממנו זצ"ל. ראיתי מי ששואל, בעקידת יצחק נאמר "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה", והרי אברהם אבינו ע"ה היה בדרגה של אהבת ד', "אברהם אוהב", עד שמסר לקב"ה את אהבת האב שלו ועקד את בנו, מדוע התורה מציינת כאן את יראת השמים?

אלא למדים אנו, כי כדי להינצל מהניסיונות ומהפיתויים של היצר חייבים גם 'יראה', ולא די בהשגות של אהבת ד', הואיל ובשעת פיתוי קשה לעמוד בניסיון, ורק אם אתה יודע ש"יש נקם ושילם על העוון", רק אם הכנסת עמוק בלבך "כי רע ומר עוזבו את ד'", אתה יכול להינצל מהיצר המנסה להפיל אותך.

■ כנכדים, זכיתם והתאכסנתם בביתו וחזיתם ביראת השמים מקרוב?

ישנתי כמה פעמים בחדרו כאן בבני ברק. סבא ע"ה היה קם מדי לילה לתיקון חצות, אותו אמר בכייה על החורבן. ומה אומר ומה אדבר אודות ליל תשעה באב בביהכ"נ, שאז היה ממרר בככי רב. בימים ההם הרי לא היה 'נייר טישו', היו מטפחות מכר. סבתא ציידה אותו בכמה מטפחות, והן היו גרטבות כולן, פעמים שילד מנכדיו היה נזקק למהר ולהביא עוד מטפחת...

הגאון רבי עמנואל שליט"א מתרגש מאד להיזכר בלילות שישן במחיצת הסבא זצוק"ל בב"ב, וחווה את המעמדות הללו מדי לילה: "לאחר 'תיקון חצות' היה אומר וידוי. כל יום עשה תשובה בוודיו, ואני שומע אותו אומר את הנוסח: ולזלתי בכבוד הודי, בכבוד מורי, בכבוד תלמידיי... היה מתוודה לקיים מאמר רבותינו "וכי יודע אדם מתי ימות, אלא ישוב היום שמא ימות למחר, ונמצאו כל ימיו בתשובה".

וההר בוער באש

הגאון רבי עמנואל שליט"א ממשיך בהתרגשות עם הנחיות מעשיות, לקח ומוסר השכל ממעשיו של הסבא קדישא:

כתוב במעמד הר סיני, שלאחר שכנ"י ראו את האש הגדולה וכו' ביקשו שלא לשמוע ישירות את קול ד': "ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדולה הזאת, אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ד' אלקינו עוד ומתנו".

הייתה שם 'אש גדולה', בכמות וגם באיכות, עד שההר עצמו היה בוער ועשן כולו. התבוננו, אם תדליקו אש גדולה על הקרקע, החום שלה יחדור פנימה מקסימום מטר או שניים, ואם האש תהיה גדולה מאד ובבעירה ממושכת, היא תחדור פנימה לתוך הקרקע עשרה מטרים. והנה שם בהר סיני, מראש ההר ועד תחתיתו - כל ההר כער כולו מרוב חום, אש נוראה! הם ראו את האש הגדולה ופחדו מאד. אמר הקב"ה: "מי יתן והיה לכם זה להם ליראה אותי כל הימים",